

DAGSINS MEINING

Til Havnar vit fara... ella?

Hóast alsamt fleiri flyta til Havnar, tí tey av yms-um orøskum ikki vilja ella kunnu verða á bygd, vilja politikarar – og kanska føroyingar sum heild – hava útjaðaran at mennast og fjølgast. Hetta er komið fram í tí orðaskifti, sum hevur verið eftir at áhugaverda frágreiðingin hjá økismenning-arnevndini er komin.

Frágreiðingin vísir m. a., at støðan í sunnaru helvt í Suðuroy er vánalig. Bæði viðvíkjandi arbeiði, inntøku, fólkagrundarlag og trivnaði. Gongdin er óheppin, og vendir hon ikki skjótt, so vendist neyvan í bræði – um nakrantíð. Tí gongur tað fyrst tann skeiva vegin, er vandi fyri, at henda gongd tekur dik á seg.

Nú eru nøkur uppskot nevnd fyri at venda gongd-ini. T. d. at flyta fysisitingarligar eindir ella uppgávir út í útjaðaran. Hetta er einki nýtt, og á hesum øki hava føroyskir politikarar veruliga havt møguleikar, men teir eru ikki brúktir. Seinast í samband við oljuvinnu. Bæði aðalstýri, jarðfrøðissavn og oljuhavn kunnu liggja uttan fyri Havnina.

Tí er lítið sannlíkt, at nakað verður flutt úr høv-udsstaðnum út í útjaðaran. Tó er ein møguleiki at flyta fysisitinginga á summum økjum út, serliga um komunurnar gerast størri. Men skal útjaðarin veruliga mennast, er neyðugt við vinnum, nýggj-um vinnum, tænastuvinnum, skúlum o. s. fr. Men tað er ikki nóg mikið við vinnuligum fyrirtreytum.

Annað skal eisini til, um fólk veruliga skulu trívast í útjaðaranum. Ein grundleggjandi fyrirtreyt er góðir flutningsmøguleikar, góðir bústaðar-møguleikar, barnaansing, góðar tænastuveitingar og hentleikar, t. d. innan heilsu og røkt, frítíðar- og mentannartilboð. o. s. fr. Fleiri av hesum fyr-irtreytum vanta í stóran mun.

Á hesum stað er ferð eftir ferð talað fyri, at vit eiga at stimbra livimøguleikarnar í útjaðaranum, í útoyggjum og á fjarskotnum plássum, so vit varð-veita eitt fjølbroytt bústaðarmynstur í Føroyum. Nakað er gjørt fyri at skapa betri møguleikar, men vit eiga at minnast til, at vórðu ikki tær stóru útbýggingarnar gjørdar í vegir, tunnar, lendingar og havnir, var støðan nógv øðrvísi, enn hon er. Tað er at vóna, at meira enn eitt orðaskifti fer at spyrj-ast burtur úr hesi frágreiðingini og frágreiðingin um støðuna og møguleikarnar á útoyggjum. Ann-ars kunnu vit bara halda fram at kvøða »Til Havnar vit fara...«

Socialurin

Sosialurin

Sosialurin
 Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller jan@socialurin.fo
Blaðstjóri:
Eiríkur Lindenskov einkur@socialurin.fo
Tíðindaleiðari:
Jústinus Eidesgaard justinus@socialurin.fo
Marknaðarleiðd: lysing@socialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@socialurin.fo
Marjun Dalsgaard marjun@socialurin.fo
Gudny Langgaard gudny@socialurin.fo
Blaðfólk:
Aki Bertholdsen aki@socialurin.fo
Eyðun Klakstein eydun@socialurin.fo
John Johannessen john@socialurin.fo
Edvard Joensen edvard@socialurin.fo
Turið Kjølbro turid@socialurin.fo

 Stefan í Skoríni stefan@socialurin.fo
Ítróttur:
Jákup Mørk jakup@socialurin.fo
Myndamenni:
Jens Kristian Vang jensk@socialurin.fo
Álvur Haraldsen alvur@socialurin.fo
Sosialurin í Norðoyggjum:
Postsmoga 231
Nólsoyar Pálsgeita 1
700 Klaksvík
tel. 458686 fax 458687
e-post: klaksvik@socialurin.fo
Útgevandi/uppseting:
Sp/f Sosialurin
Prent: Prentmiðstøðin

Avgreiðsla:
Mán.-frí. 8-16
Argjavegur 26,
Tel. 311820, Fax 314720
Postadressa:
Postboks 76, 110 Tórshavn
E-mail:
post@socialurin.fo
lysing@socialurin.fo
lysingartorg@socialurin.fo

Blaðið verður prentað mánadag-friggjadag klokkan 14⁰⁰
--

VIÐMERKINGAR

Viðmerking til fimmaran um ferðsluvanlukkur

Anna Dalsgaard

Fimmarin hetta mikukvøld-ið, snúði seg um, hvørt vit kunnu gera nakað, fyri at fyribyrgja drepani ferðslu-vanlukkum framyvir. Óivað kveikt av sindarligu ferðsluvanlukkuni á Skála-fjørðinum herfyri. Í hesum sambandi fari eg fyrst at nýta høvi til at vísa mína djúpastu samkenslu við teimum mongu avvarandi, ið sita eftir og hava mist ungar dreingir í besta ung-dómsblóma so meining-s-leyst.

Jón Kragesten, frá Ráð-num fyri Ferðslutrygd harmaðist um, at hetta evnið oftast verður viðgjørt tá onkur vanlukka er hend. Eg skilti tað, sum hann hevði ynskt, at evnið javn-an var á skránni í fjøl-miðlunum og eri eg púra samd við honum í tí. Hetta

er sjálvsagt eitt so við-komandi evnið fyri allar føroyingar, at tað eigur at verða tikið fram, við jøv-n-um millumbilum, og ikki bert tá ólukkan eru hendar.

Nógvr pástandir vóru fórdir fram í fimmaranum hendan mikudagin, um og hvør orðsøkin er tí sind-arligu ferðsluvanlukkurnar, sum tíverri hava kosta alt ov nógvum føroyingum liv-ið. Millum annað vildi onkur lurtari vera við, at nógv ungfólk eru, sum av einhvørjari orsök, ofta ártúnaðarligari, ikki kunnu fara í dans og hugna sær saman við vinfólki har. Í staðin brúka tey bilin til at hugna og skemta sær í, og vanlukkur kunnu standast av hesum. Ivaleyst munnu tað vera mangir føroyingar, ið forargast inn á ein slíkan pástand, men hvat við at kanna eftir, um hald er í hesum. Hetta er bert eitt dømi um, hvussi kann farast fram í leitanini eftir eini ítøkiligari framferð, til fyribyrgjan av ferðslu-vanlukkum. Nógvar gitingar, men einki ítøkiligt at tosa útfra.

Eitt sum rann mær í huga, tá eg hoyrði fimm-aran hetta kvøðið var at geva hesum fartgreiðingum ein racerbana, har koyrast kann, so at hesar teirra und-irtryktu fart-driftir kunnu fáa útloysn. Men gjørdist tó

skjótt sannførd um, at eg nú eisini var farin at gita, og at hetta helst ikki hevði nøktá tørvin. Eg vænti nevniliga, at tað snýr seg um aðrar tráðanir hjá hesum ungu monnunum eisini, og hesar tráðanir verða ikki mett-aðar av at koyra hazzard á eini breyt, gjørd til tað sama. Soleiðis kunnu vit sita hvør í sínum lagi og gita, seta tiltøk í verk eftir gitingum og brúka orku og pening, uttan at nærkast kjarnuni í trupulleikanum. Tað verður handla alt ov nógv í blindum í hesum landinum.

Kanningar mugu gerast

Finnast tað nakrar ítøkiligar kanningar, sum vísa, hvønn tørv ungir bilførarar fáa uppfyllt við at koyra vilt? Eg haldi meg vita, at so er ikki, og tí skal tað verða fyrsta stigið í leitingini eftir loysnum.

Hagtøð vísa, at vit hava við ungar menn í einum ávisum aldursbólki at gera. Út frá tí vitanini, kundu spurnaðar-bløð verðið send út til ein bólk av føroyskum dreingjum, so at hesin bólkur representerar allan føroyskan dreingja ung-dóm. Í spurnaðar bløðun-um, skal svarast uppá ja-nei spurningar um hvi teir hava hug til at koyra skjótt. Út frá úrslitinum av kann-ingini, kann so arbeiðast

viðari við relevantum til-tøkum, sum venda sær til røttu viðkomandi.Alt annað er spill av orku og vit koma ongan veg.

Bilurin ein heilag kúgv

Tað vísir seg annars ofta í kjakinum um ferðslulógar-brot, at straffirnir eru ov harðir og órímligir. Eftir mini áskoðan, so er einasta mál, sum vísir seg at verða skilt til fullnar, er penga-mál. Tvs. grov ferðslu-lógarbrot, sum td. at koyra 20-30 km/t yvir loyvda mark verður takserað til konfiskatión av bilinum. Tað merkst!

Virðing fyri bilinum og ferðsluni

At enda fari eg at heita á øll foreldur, sum ikki hava innarbeitt tað, at binda børnini í trygdarseðla, sum eina ótilvitaða rutinu, um at koma í gongd við tað sum skjótast. Fyri tað fyrsta er tað fyri at tryggja børnini nú og her, men sum síðu-vinning, lærir barnið, at hava virðing fyri bilinum og tí at koyra í ferðsluni. Undanførslur, sum at barnið ikki vil ot. kunnu ikki brúkast til nakað og kunnu verða børnunum at bana.

Freistin at bíleggja Eiler longd!

TÍÐINDASKRIV

Nógv fólk hava í stillu viku og eftir páskir ringt og gramt seg um, at tey vita seg ikki at hava fingið **bí-leggingarseðilin** við post-inum til endurminningar-nar I og II hjá **Eiler Jacob-**

sen, Skálviksdrongur Sildarkongur.

Av tí at prentaða upplag-ið á bókunum helst skal svara á leið til talið á bí-leggingum, hevur forlagið gjørt av at ganga teimum mongu áheitanunum á møti og at **leingja freistina** fyri innlating av bíleggingar-

seðlum til at galda **hesa vikuna út**.

Hósdagin, fríggjadagin og leygardagin í hesi vikuni verða lýsingar í bløðunum, sum til ber at klippa bí-leggingarseðilin úr, lata postboðnum ella leggja hann í postkassan. (For-lagið rindar postgjaldið).

Henda seinkanin í bílegg-ingunum ger, at fyrra bind av bókini verður 1-2 vikur seinakað og kemur út fyrra part av mai.

VIÐMERKINGAR

Fastlæsing av kvinnuni sum húsmóðir uttan inntøku:

Serlig skattalóg fyri giftar menn

Vegna Javnstøðu-nevndina
Turið Debes Hentze, fork.

leggur upp til tað? Og hvussu við teimum einsa-møllu barnaforsyrgjarun-um? Hava øll ikki sama krav um familjutrivnað? Annars tykist bert giftarmál at vera ein treyt. Børn verða ikki nevnd.

Konur gjalda skatt av pengum, tær ikki eiga

Hví júst teir giftu menninir, sum hava eina konu uttan inntøku, skulu serviðgerast er ein gáta, um tað ikki júst er fyri at spara skatt og annars fyri at halda fast við gamla familjumynstrið við giftarmáli og manninum sum einaforsyrgjara. Ein-asta ítøkiliga er, at tann heimaarbeiðandi ólonta hús-móðirin verður sett upp móti tí útiarbeiðandi kon-uni, sum hevur inntøku, og hvi skal gifta kvinnan nú aftur brúkast í samband við skattaálíkingina av manninum? Gifta kvinnan, sum umsiðir er viðurkend skattliga ájavnt við onnur og nú rindar skatt av egnari inntøku og eigur egnar ognir? Hví skal hon nú aftur til at laga seg eftir inntøkuviðurskiftunum hjá manninum, og hugsa seg um einaferð eyka, hvørja ferð hon ætla sær út at forvinna sær pengar, tí “kanska loysir tað seg ikki”?

Hvør er grundgevingin fyri hesum løgna uppskoti? Er tað heilt einfalt eitt ynski um at sleppa lættari undan progressiðnini á skatta-stiganum samantvinnað við eini ímynd um at varðveita tað skjótt farandi familju-mynstri við tí útiarbeiðandi manninum og tí heima-arbeiðandi húsmóðirini? Vit kunnu bert gita, tí grundgevingin er ógreið. Uppskotið elvir til fleiri spurningar, enn tað svarar.

Bert eitt ynski um lægri skatt kann illa vera grund-geving fyri hesum upp-skoti, sum ger slíkan mis-mun á fólku. Grundgev-ingin kann neyvan heldur vera at lívgva um barna-familjur og familjutrivnað, tí uppskotið er ikki ætlað teimum mongu sum liva sum gift, við børnum ella ikki, men uttan vígslubræv. Uppskotið er bert ætlað giftum. Skulu øll hini nú til at gifta seg, tí skattalógin

Familjumynstrið broytist
Hví hetta ynski um at varðveita tað farandi fa-miljumynstri? Jú, familjan er í kreppu. Ongin hevur stundir til børnini. Barna-talið í øllum framkomnum londum er í minking or-sakað av vánaligu umstøð-unum hjá familjulimum. Hetta byrjaði, tá kvinnurnar gjørdu uppreistur og valdu útbúgvingar og arbeiði framum húsmóðirarbeiðið burturav. Ein uppreistur sum var eitt úrslit av ónøgd við gongdina í samfelag-num. Hetta hevur broytt familjumynstrið, sum framvegis er í broyting.

Tað gerst støðugt skillig-ari, hvussu viðvismikið ar-beiði tann heimaarbeiðandi húsmóðirin gjørdi og fram-vegis ger. So víðismikið, at fleiri eru, sum droyma seg aftur til gamlar dagar og ynskja kvinnurnar heim-aftur. Tær støðugt feitari beiturnar, sum verða lagdar fyri kvinnurnar fyri at fáa tær at venda nösina heim-aftur ella als ikki at fara út, eru tekin um hetta sama, so sum nú hesin skattalættin til tann gifta mannin ella kontantgjaldið fyri at passa egin børn, sum Tórshavnar Býráð royndi seg við, men sum tey ungu foreldrini vrakaðu.

Sama liggur aftanfyri orðinginar um, at “pengarnir skulu fylgja barninum”. Men er tað líkamikið, hvat kvinnurnar sjálvar ynskja? Um stóðugt færri av teimum ungu kvinnunum siggja framtíð sína sum húsmóður burtur-av, er tað tá ábyrgdarfullur politikkur framhaldandi royna at fasthalda kvinn-uni á húsmóðirrolluni og koma við uppskotum, sum í veruleikanum eru royndir at halda teimum heima og burtur frá útbúgvingum og arbeidsmarknaði. Er tað yvirhøvur samfelagsgagn-ligur politikkur? Og er tað ikki herumframt at loypa um har lægst er – um ikki endamálið sjálvandi bert er tað einfalda – skattalætti.

Mannarætтарlig, sosial og kynslig diskriminering

At uppskotið hevur ta slagsíðu at bert hjún við ávisari høgari inntøku fáa gleði av hesum, ger ikki uppskotið minni løgið, um hugsað verður um familju-trivnað. Fyrsta fortreytin fyri at kunna nýta upp-skotið er ein inntøka omanfyri eina miðal ár-beiðsmannaløn, her sett til kr. 140.000. Helst skal inntøkan liggja um tað duplulta, tí ein miðal ár-beiðsmannaløn røkkur neyvan til eitt húsarhald við børnum og hjúnafelaga við

ongari inntøku. Herum-framt er skattasparingin lutfalsliga lægri fyri lægru inntøkurnar, so tað er skjótt, at skattasparingin ikki stendur mátt við at fá inntøku frá konuni eisini. Onki loft er sett á inn-tøkuna, sum flytast kann av, men flytast kunnu ikki meir enn kr. 140.000.

Ivaleyst eru hjún, sum fáa gleði av slíkari skatta-sparing, treyðugt so, men í øðrum hjúnaløgum, er reglan beinleiðis ein mein-bogi fyri ta kvinnuna, sum ætla sær út í vinnuna, um hon hevur latið seg nýta til hesa skattahugsan. Hon verður fastlæst í heiminum á tann hátt, at um maðurin hevur nýtt rættin fult út at flyta inntøku yvir á hana, so hevur einhvør broyting í inntøkuviðurskiftum henn-ara við sær broyting í skatt-inum hjá honum, og hans-ara skattakrónur verða hægri skattaðar enn henn-ara.

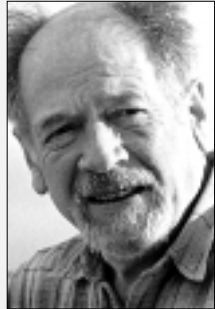
Men ivaleyst eru eisini fleiri kvinnur, sum ilskast inn á eitt uppskot sum hetta og ikki vilja setast aftur hvørki útbúgvingarliga ella arbeiðsliga orsakað av slíkum politiskum snið-álopum. Tær siggja týdn-ingin í eini útbúgving og møguleikanum at forsyrgja seg sjálvum, og siggja í broytta familjumynstrinum fyri sær menn, sum eru virknari heima við hús við barnaupalling og øðrum, enn farandi ættarlið av monnum hava verið tað.

Hetta uppskot um ”ser-skattning av hjúnunum” er sera diskriminerandi. Grundað á eitt vígslubræv ger tað mun á fólku, sum liva undir somu treytum og tí eiga at hava sama rættindi. Tað er kynsdiskriminerandi, tí tað rakar kvinnurnar, sum verða settar aftur í mun til menninar útbúgvingarliga og arbeiðsliga, og tað er sosialt diskriminerandi, tí tað er bert ætlað fólku við inntøkum omanfyri ávísa upphædd. Kann slík lóg yvirhøvur gerast?

Viðmerkingar, sum áttu at fylgt uppskotinum Í viðmerkingunum til upp-skotið kundi hóskandi verið sagt soleiðis: Fortreytin er at annar hjúnafelagin er heima og passar hús og børn. Roknast má við at hesin setist aftur útbúgv-ingarliga og arbeiðsliga av hesum ávum. Av tí at menninir hava tær hægri inntøkurnar og kvinnurnar vanliga hava verið heima-arbeiðandi, er mest sannlíkt at tað verða tær sum vera heima. Um tað er sam-felagsliga ynskiligt ella gangligt er ikki kannað.

Ongin lønarhækking til starvsmenn

A. Guttormur Djurhuus

Samráðingarmenninir hjá Starvsmannafelag-num og hjá Figgjarmála-stýrinum søgdu seg at vera væl nøgðar við nýggja lønarsáttmálan, tá samráðingarnar vóru loknar og sáttmálin und-irskrivaður.

Nú aftaná hevur elju-strið tikið seg upp mill-um fólkaflakkin og tjóð-veldisflokkin um sama sáttmála. Samfeligagið hevur ikki ráð at rinda hesa »lønarhækking« verður sagt á høggravong-inum. Nú í seinastuni hevur Helena Dam á Neystabø, formaður Sjálvstýrisflokksins, eisini lagt seg út í striðið.

»Hækkingin« gjørdist 12,5% í eitt 2,5 ára skeið, ella 5% fyri árið. Ikki nógv at rópa hurra fyri. Sløk helvt verður bein-leiðis tikin inn aftur í skatti. Harumframt kem-ur inflatiónin. Búskap-urin í miðstaðarøkinum er yvirupphitaður. Tað

merkir at inflatiónin gerst høg komandi 2,5 ári. Helst oman fyri 3% um árið.

Nú fáa vit fylgjandi rokniestykki fyri »løn-ar-hækkingina« : Sáttmálabundin hækking av lønini í 2,5 ár 12,5% At gjalda í skatti sløk 50% ÷6% Rest áðrenn prísvøkstir 6,5% Prísvøkstir í 2,5 ár 3% p.a..... ÷7,5% Lønarminking (realløn-armissur) í sáttmála-skeiðnum 1%

Við øðrum orðum: eitt prosent eftir reyv í sátt-málaskeiðnum. Ikki løgið, at landsstýrismaðurin við figgjarmálan var væl nøgður! Karstín Hansen man vera einasti samráð-ingarleiðari, sum uttan serligt hóvasták hevur lækkað lønirnar hjá starvsmonnunum.

Ikki er tað løgið, at javnaðarmenn standa sum kánus og hyggja at. Teir, sum høvdu so nógv brúk fyri einum verkfalli, og sum longu vóru farnir at frøast, tí teir ívaðust ikki í at tað fór at koma.

Bíða nú, Ingeborg man ikki fara at vera so med-gjörlig sum Starvs-mannafelagið, og henni dámár væl verkfall. Og einki er at siga til tað, so sum verkamannafjølðin her á landi verður við-farin.

Væntast kann, at bert hjún, har inntøkan hjá øðrum liggur um kr. 300.000 og omanfyri fáa gagn av hes-um uppskoti. Sjálvandi av-gera fólk sjálvi um tey nýta hesa skipan.

Her er ongin tvingsil, men spurningurin er kort-ini, hvussu frælst valið er, tá tað snýr seg um spardar skattakrónur, sum verða snýstær fyri nasarnar á fólku, krónur sum tey flestu illa kunna siga nei til. Og hvussu javnsettir eru hjúnafelagarnir, tá tey skulu velja, maðurin við tí høgu inntøkuni og konan við ongari ella lítlari inn-tøku og við kanska avmark-aðum innliti í figgjarviður-skiftum hansara.

Einhvør politisk avgerð setir síni spor og ger av, hvussu vit skipa okkum í samfelagnum. Eitt uppskot um skattalætta, sum er lætt at selja og hevur stórar av-leiðingar, eigur bert at verða samtykt, um tað er